

Sygn. akt VII Ka 1210/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 stycznia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie w VII Wydziale Karnym Odwoławczym

w składzie:

Przewodniczący: SSO Dariusz Firkowski

Protokolant: st. sekr. sądowy Monika Tymosiewicz

przy udziale Prokuratora Prokuratury Rejonowej Joanny Syczyło

po rozpoznaniu w dniu 16 stycznia 2019 r.

sprawy **W. B. (1)** ur. (...) w O., syna J. i B. z domu C.

oskarżonego z art. 218§1akk

na skutek apelacji wniesionej przez pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego (...) Oddział w O.

od wyroku Sądu Rejonowego w O. z dnia 18 października 2018 r., sygn. akt (...)

I ustalając, iż oskarżony W. B. (1) w okresach od listopada 2011 r. do lipca 2012 r. i od września 2012 r. do sierpnia 2014 r. prowadząc działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo Handlowe (...) z siedzibą (...) (...) O. ul. (...) jako płatnik nie dopełniał w przewidzianym przepisami terminie obowiązku opłacania za pracownika P. P. (1) wynikających ze stosunku pracy i ubezpieczenia społecznego składek na ubezpieczenie społeczne w łącznej kwocie 15.618,64 zł, składek za ubezpieczenie zdrowotne w łącznej kwocie 6.463,63 zł oraz składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w łącznej kwocie 2.127,26 zł, które to zachowanie wyczerpuje dyspozycję art.98ust.1pkt1a i ust.3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych uchyla zaskarżony wyrok i na podstawie art.5§1pkt4 kpw w zw. z art.45§1 kw umarza postępowanie wobec W. B. (1),

II koszty postępowania w sprawie ponosi Skarb Państwa.

Sygn. akt VII Ka 1210/18

UZASADNIENIE

W. B. (1) został oskarżony o to, że w okresie od listopada 2011 r. do lipca 2012 r. i od września 2012 r. do sierpnia 2014 r. prowadząc działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo Handlowe (...) z siedzibą (...) (...) O. ul. (...) uparczywie naruszał prawa pracownika P. P. (1) wynikające ze stosunku pracy i ubezpieczenia społecznego poprzez niedopełnienie ustawowego obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne w łącznej kwocie 15.618,64 zł, ubezpieczenie zdrowotne pracownika w łącznej kwocie 6.463,63 zł oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w łącznej kwocie 2.127,26 zł

tj. o przestępstwo z art. 218 § 1a k.k.

Sąd Rejonowy w O. wyrokiem z dnia 18 października 2018 r. w sprawie (...)

I oskarżonego W. B. (1) uznał za winnego popełnienia zarzucanego mu czynu i za to z mocy art. 218 § 1 a kk skazuje go na karę grzywny w wymiarze 100 (stu) stawek dziennych ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 10 (dziesięciu) zł.

II na podstawie art. 627 kpk zasądził od oskarżonego na rzecz oskarżyciela posiłkowego Zakładu (...) kwoty 840 (osiemset czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu

III na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił oskarżonego od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych w całości.

Powyższy wyrok w części dotyczącej braku orzeczenia przez Sąd I instancji obowiązku naprawienia szkody przez oskarżonego W. B. (1) na rzecz (...) Oddział w O. - na niekorzyść oskarżonego zaskarżył oskarżyciel publiczny i zarzucił mu:

1/ obrazę przepisów prawa materialnego a mianowicie art.46§1 kk, poprzez jego niezastosowanie i niezobowiązanie oskarżonego W. B. (1) do naprawienia szkody w postaci obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, o jakim mowa w art.218 § 1a kk w całości na rzecz Zakładu(...) Oddział w O. - poprzez zapłatę na rzecz Zakładu (...) Oddział w O. kwot należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w kwocie 34.755,74 zł.- według informacji o stanie należności na dzień 5.10.2018r.

2) obrazę przepisów postępowania, tj. art.415 § 1 zd. 2 k.p.k., mającą wpływ na treść orzeczenia, poprzez jego błędną wykładnię, - a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie-, poprzez uznanie, iż za roszczenie będące przedmiotem innego postępowania należy rozumieć również należności składkowe, podczas gdy należności te nie mają charakteru cywilistycznego lecz danin publicznych oraz nie były dochodzone w postępowaniu cywilnym.

Wskazując na powyższe zarzuty- na podstawie art.427 §1 kpk i art.437 §2 kpk skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w części i orzeczenie obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, o jakim mowa w art. .218 § 1 a kk w całości - na rzecz pokrzywdzonego Zakładu (...) O/O., poprzez zapłatę przez oskarżonego W. B. (1) na rzecz pokrzywdzonego Zakładu (...) Oddział w O. kwot należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w kwocie 34.755,74 zł. - według informacji o stanie należności na dzień 5.10.2018 r. Ww. kwota zostanie uaktualniona według stanu przed terminem rozprawy w II instancji; alternatywnie o uchylenie wyroku Sądu I Instancji i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania w celu orzeczenia obowiązku naprawienia szkody na rzecz (...) w kwocie 34.755,74 zł, według informacji o stanie należności na dzień 5.10.2018 r. z uwzględnieniem uaktualnienia stanu należności.

Sąd Okręgowy zważył , co następuje:

Apelacja oskarżyciela posiłkowego nie mogła spowodować postulowanego rozstrzygnięcia a to z uwagi na przyjęcie, że zachowanie oskarżonego co do zasady stanowi wykroczenie a nie występki z art.218§1a kk.

Na wstępie należy zauważyć, iż nie budzi zastrzeżeń ustalenie przez Sąd I instancji, że oskarżony faktycznie nie opłacał składek za zatrudnionego przez siebie pracownika, do czego był zobowiązany ale przyczyną niewykonywania obowiązku opłacania składek za P. P. pracownik była trudna sytuacja finansowa prowadzonego przedsiębiorstwa. W. B. powyższego w istocie nie kwestionował i zawarł z (...) porozumienie co spłaty zaległych składek- porównaj k.3910dw.-392.

Przestępstwo z art. 218§1a KK może być popełnione umyślnie z zamiarem bezpośrednim, nacechowanym dodatkowo szczególnie nastawieniem podmiotowym w postaci złośliwości lub uporczywości. Zatem tylko z takim nastawieniem wskazane naruszenie może skutkować przyjęciem bezprawności zachowania pracodawcy. W doktrynie dominuje pogląd, zgodnie z którym do momentu wypełnienia znamienia uporczywości sprawca popełnia wykroczenie z art. 98 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Tymczasem zachowanie oskarżonego wskazuje, że intencją jego jako

pracodawcy nie było uchylanie się od całkowitego uiszczenia składek zatrudnionego pracownika. To zaś powoduje, że to nie pracownik a płatnik składek jest dłużnikiem organu ubezpieczeniowego i z tego tytułu zatrudniony nie ponosi negatywnych konsekwencji. Zatem konieczne jest aby pracodawca działał ze świadomością wyrządzenia szkody prawom pracowników a istniejącego wobec ZUS długu nie można bezpośrednio przekładać na występki przeciwko interesom zatrudnionego pracownika.

O uporczywości na gruncie [art. 218§1a](#) kk nie świadczy tymczasem tylko okres, czy wielokrotność zachowań, **ale także element woli ukierunkowanej na działanie w zamiarze naruszenia praw pracowników**. Z wyjaśnień oskarżonego wynika, że wstrzymywał się z uiszczeniem należnych i naliczonych składek, gdyż nie pozwalała na to jego sytuacja finansowa i absolutnie nie kierowała nim chęć dokuczenia pracownikowi, który przecież był jego krewnym.

Zatem jeszcze raz w tym miejscu zauważyć należy, że uchylanie się od tego obowiązku winno następować w sposób „uporczywy” bądź „złośliwy” albowiem to wynika ze znamion przestępstwa z art. 218 §1a kk. Tym samym sam fakt niewykonywania obowiązku nie jest równoznaczny z uchylaniem się od niego. W pojęciu „uchyla się” zawarty jest bowiem negatywny stosunek psychiczny osoby zobowiązanej do świadczenia oraz determinacja w jego działaniu, co prowadzi do tego, że sprawca nie dopełnia obowiązku, pomimo że ma obiektywną możliwość jego wykonania. Natomiast „złośliwość” oznacza działanie sprzeczne z interesem pracowników, podjęte bez racjonalnego wytłumaczenia. Zwrot ten określa stronę podmiotową sprawcy, wskazując na jego motywację, sprowadzającą się do chęci wyrządzenia danej osobie krzywdy, nieprzyjemności, poniżenia.

Przenosząc powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy, mając na uwadze tak treść wyjaśnień oskarżonego jak i zeznań pracownika P. P. (krewnego W. B. (1)) oraz twierdzenia A. M. (pracownika (...)) Sąd Okręgowy uznał i przyjął, że oskarżony nie wyczerpał koniecznych znamion [art.218§1a](#) kk albowiem nie uchylał się w sposób złośliwy i uporczywy od płacenia składek na rzecz zatrudnianego pracownika. Ponadto podzielono to stanowisko doktryny, według którego nie jest możliwe naruszenie w ten sposób praw pracownika do emerytury co dodatkowo eliminuje możliwość wyczerpania znamion czynu zabronionego z [art. 218§1a](#) kk. Zwrócić bowiem uwagę należy, że **na wysokość świadczenia emerytalnego w przypadku ubezpieczonych niebędących płatnikami składek, nie ma wpływu kwota składek uiszczonych, lecz zaewidencjonowanych jako należne** – porównaj J. Lachowski, „Odpowiedzialność karna płatnika składek - wybrane zagadnienia PiZS rok 2004, nr 12, s. 25”. Tym samym, w razie zadeklarowania właściwej kwoty należnych składek, prawo do emerytury nie zostaje naruszone, a szkoda pracownika, na moment zachowania sprawcy, wyraża się w utraconej przewidywanej korzyści dotyczącej wysokości przyszłej emerytury. Zatem w momencie popełnienia czynu szkoda ma charakter przyszły i potencjalny, a tym samym jedynie zagraża, a nie narusza chronione dobro. W konsekwencji takie zagrożenie pozostaje natomiast poza zakresem regulacji z [art. 218 § 1a](#) kk a nieodprowadzanie składek na ubezpieczenie społeczne tak wcale jak i nie we właściwej wysokości nie wypełnia znamion czynu z [art. 218 § 1a](#) kk lecz stanowi jedynie wykroczenie z [art. 98 ust. 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych](#).

W tym zakresie wypowiedział się również Trybunał Konstytucyjny, który w wyroku z dnia 18 listopada 2010 r. w sprawie [P 29/09](#) między innymi wskazał, że: „prawo pracownika do świadczeń z ubezpieczenia chorobowego i macierzyńskiego, rentowego oraz wypadkowego nie jest uzależnione od opłacenia przez płatnika składek na te ubezpieczenia. Od sumy zaewidencjonowanych i zwaloryzowanych składek na indywidualnym koncie ubezpieczonego zależy natomiast wysokość emerytury – zarówno tej uzyskiwanej z ZUS ([art. 25](#) ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, t.j. Dz.U. z 2009 r. Nr 153, [poz. 1227](#) ze zm.), jak i kapitałowej ([art. 24](#) ustawy z 21.11.2008 r. o emeryturach kapitałowych, t.j. Dz.U. z 2014 r. [poz. 1097](#)). Prawdą jest przy tym, że w przypadku ubezpieczonych pracowników, za których składki opłaca pracodawca jako płatnik, na ich indywidualnych kontach, co do zasady, ewidencjonuje się składki należne, a nie tylko wpłacone ([art. 40 ust. 1 pkt 1](#) SysUbSpółU). Oznacza to, że, w zasadzie, nieopłacenie składki emerytalnej przez płatnika nie powinno mieć wpływu na wysokość emerytury pracownika”. Także wobec powyższego judykatu podkreślenia wymaga, że sam fakt nieopłacenia niezgłoszonej składki powoduje jedynie zagrożenie, a nie naruszenie prawa pracownika do emerytury we właściwej wysokości. Przepis z art. 218 § 1 a kk może mieć zatem zastosowanie jedynie wówczas gdy naruszenie praw pracowniczych wywołuje natychmiastowy i odczuwalny przez pracownika efekt. Formą takiego naruszenia praw

pracowniczych jest np. opóźnienie wypłaty wynagrodzenia, odmowa udzielenia urlopu, wymuszanie pracy w dniach wolnych czy nadgodzinach. **Nie jest natomiast taką formą naruszania praw pracowniczych zachowanie polegające na stworzeniu sytuacji, która na moment działania sprawcy jedynie zagraża realizacji określonych praw pracowniczych ze stosunku pracy lub ubezpieczenia społecznego w przyszłości.** Zauważyć przy tym należy, że w takie sam sposób należy ocenić wpłaty na ubezpieczenie zdrowotne.

W realiach niniejszej sprawy przy ustaleniu, że zachowanie W. B. (1) stanowi wykroczenie z art.98ust.pkt1a i ust.3 powołanej ustawy oraz wobec tego, że zakończyło się ono z sierpnem 2014 r. z uwagi na treść art.45§1 kw doszło do przedawnienia karalności wykroczenia.

Mając powyższe na uwadze ustalając, iż oskarżony W. B. (1) w okresach od listopada 2011 r. do lipca 2012 r. i od września 2012 r. do sierpnia 2014 r. prowadząc działalność gospodarczą pod nazwą Przedsiębiorstwo Handlowe (...) z siedzibą (...)-(...) O. ul. (...) jako płatnik nie dopełniał w przewidzianym przepisami terminie obowiązku opłacania za pracownika P. P. (1) wynikających ze stosunku pracy i ubezpieczenia społecznego składek na ubezpieczenie społeczne w łącznej kwocie 15.618,64 zł, składek za ubezpieczenie zdrowotne w łącznej kwocie 6.463,63 zł oraz składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w łącznej kwocie 2.127,26 zł, które to zachowanie wyczerpuje dyspozycję art.98ust.1pkt1a i ust.3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych uchylono zaskarżony wyrok i na podstawie art.5§1pkt4 kpw w zw. z art.45§1 kw umorzono postępowanie wobec W. B. (1) – art.440 kpk w zw. z art.109§2 kpw.

Na podstawie art.119§2 kpw koszty postępowania w sprawie ponosi Skarb Państwa.

Co do apelacji oskarżyciela posiłkowego zauważyć należy, że faktycznie Sąd I instancji nie uwzględnił wniosku ZUS o orzeczenie obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej zarzucanym oskarżonemu przestępstwem z art.218§1a kk na jego rzecz z tytułu nieopłaconych przez oskarżonego składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wskazano, że nie orzeczono w tym zakresie albowiem ZUS posiadał już tytuł egzekucyjny do dochodzenia należności w postępowaniu egzekucyjnym i tym samym ma zastosowanie art. 415 § 1 k.pk., gdyż roszczenie wynikające z przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania.

Sąd Okręgowy w tym zakresie podzielił argumentację zawartą w apelacji i zauważył, że Zakład (...) Oddział w O. nie dochodził na drodze cywilnej należności składkowych od W. B. (1) lecz jedynie czynił to na drodze egzekucji administracyjnej. Trafnie przy tym skarżący wskazał, że należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych powstają z mocy prawa, tj. na podstawie ustaw nakładających na płatnika obowiązek zapłaty składek w wyznaczonych terminach i są to należności publicznoprawne a nie roszczenie cywilistyczne. Na poparcie powyższego odwołać się należy do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19.01.2017 r. w sprawie o sygn. akt I KZP 15/16, (wydanego na skutek pytania prawnego Sądu Okręgowego w Olsztynie), zgodnie z którym „**klauzula antykumulacyjna z art. 415 § 1 zd. 2 k.p.k. nie ma zastosowania do należności publicznoprawnych w postaci składek na ubezpieczenie społeczne uiszczanych na rzecz Zakładu (...) (cywilnoprawne postrzeganie roszczenia determinuje także rozumienie pozostałych członów rozważanego przepisu, tj. „jest przedmiotem innego postępowania” i „o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono”)**”.